

## Ενότητα 1<sup>η</sup> Η Ελένη και η καταστροφή της Τροίας

|                                                                                 |                                                                                        |
|---------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|
| Εἰ ἐν Ἰλίῳ Ἑλένη ἦν,                                                            | Αν η Ελένη βρισκόταν στην Τροία,                                                       |
| ἀπέδοντο ἄν αὐτὴν τοῖς Ἑλλησιν οἱ Τρῶες,                                        | οι Τρῶες θα την έδιναν στους Έλληνες,                                                  |
| ἐκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου.                                                | με τη θέληση ή χωρίς τη θέληση του Αλέξανδρου.                                         |
| Οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβής ἦν Πρίαμος οὐδὲ οἱ ἄλλοι Τρῶες,                   | Γιατί βέβαια δεν ήταν τόσο παράφρονας ο Πρίαμος ούτε οι άλλοι Τρῶες,                   |
| ὥστε τοῖς σφετέροις σώμασι καὶ τοῖς τέκνοις καὶ τῇ πόλει κινδυνεύειν ἐβούλοντο, | ώστε να βάζουν σε κίνδυνο τη ζωή τη δική τους και των παιδιών τους και της πόλης τους, |
| ὅπως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοικῇ.                                                  | για να ζει ο Αλέξανδρος μαζί με την Ελένη.                                             |
| Εἰ δὲ τοι καὶ ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ταῦτα ἐγίνωσκον,                          | Κι αν βέβαια και στα πρώτα χρόνια είχαν αυτή τη γνώμη,                                 |
| ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρῶων, μάλιστα δὲ οἱ αὐτοῦ υἱεῖς,                     | όταν πολλοί άλλοι Τρῶες και μάλιστα και τα παιδιά του,                                 |
| ὁπότε συμμίσγοιεν τοῖς Ἑλλησιν, ἀπώλλυντο,                                      | σκοτώνονταν όσες φορές συγκρούονταν με τους Έλληνες,                                   |
| Πρίαμος, εἰ καὶ αὐτὸς Ελένη συνώκει,                                            | ο Πρίαμος, ακόμη κι αν συγκατοικούσε ο ίδιος με την Ελένη,                             |
| ἀπέδωκεν ἄν αὐτὴν Μενελάῳ,                                                      | θα την επέστρεφε στον Μενέλαο,                                                         |
| ἵνα αὐτὸς καὶ οἱ ὑπῆκοοι αὐτοῦ ἀπαλλαγεῖεν τῶν παρόντων κακῶν.                  | για να απαλλαγούν ο ίδιος και οι υπῆκοοί του από τις συμφορές της εποχής τους.         |
| Ἄλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι                                              | Αλλά δεν είχαν την Ελένη, για να την επιστρέψουν                                       |
| οὐδὲ λέγουσιν αὐτοῖς τὴν ἀλήθειαν ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες,                         | ούτε τους πίστευαν οι Έλληνες, παρόλο που αυτοί έλεγαν την αλήθεια,                    |
| ὥς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι,                                                  | όπως εγώ πιστεύω,                                                                      |
| τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος                                                   | επειδή ο θεός μηχανευόταν                                                              |
| ὅπως πανωλεθρία ἀπολόμενοι                                                      | με την ολοκληρωτική τους καταστροφή                                                    |
| καταφανὲς τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις ποιήσωσι,                                        | να κάνουν ολοφάνερο στους ανθρώπους αυτό,                                              |
| ὥς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων                                                       | ότι δηλαδή για τις μεγάλες αδικίες                                                     |
| μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν.                                     | μεγάλες είναι και οι τιμωρίες από τους θεούς.                                          |

Ἡρόδοτος, Ἱστορίη 2.120 (διασκευή)

## Παράλληλα κείμενα

### Πρώτο παράλληλο κείμενο

Η ομορφιά και η αρπαγή της ωραίας Ελένης έχουν εμπνεύσει πολλούς καλλιτέχνες και λογοτέχνες, Έλληνες και ξένους. Παραθέτουμε όλο το ποίημα "Ελένη" του Γιώργου Σεφέρη. Με μπλε γράμματα το απόσπασμα του σχολικού βιβλίου.

#### Ελένη

ΤΕΥΚΡΟΣ: ... ες γην εναλίαν Κύπρον, ου μ' εθέσπισεν  
οικείν Απόλλων, όνομα νησιωτικόν  
Σαλαμίνα θέμενον της εκεί χάριν πάτρας.

.....  
ΕΛΕΝΗ: Ουκ ήλθον ες γην Τρωάδ', αλλ' είδωλον ην.

.....  
ΑΓΓΕΛΟΣ:Τι φης;  
Νεφέλης άρ' άλλως είχομεν πόνους πέρι;  
ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ, ΕΛΕΝΗ

"Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες".

Αηδόνι ντροπαλό, μες στον ανασασμό των φύλλων,  
συ που δωρίζεις τη μουσική δροσιά του δάσους  
στα χωρισμένα σώματα και στις ψυχές  
αυτών που ξέρουν πως δε θα γυρίσουν.  
Τυφλή φωνή, που ψηλαφείς μέσα στη νυχτωμένη μνήμη  
βήματα και χειρονομίες· δε θα τολμούσα να πω φιλήματα·  
και το πικρό τρικύμισμα της ξαγριεμένης σκλάβας.

"Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες".

Ποιες είναι οι Πλάτρες; Ποιος το γνωρίζει τούτο το νησί;  
Έζησα τη ζωή μου ακούγοντας ονόματα πρωτάκουστα:  
καινούργιους τόπους, καινούργιες τρέλες των ανθρώπων  
ή των θεών· η μοίρα μου που κυματίζει  
ανάμεσα στο στερνό σπαθί ενός Αίαντα  
και μιαν άλλη Σαλαμίνα  
μ' έφερε εδώ σ' αυτό το γυρογιάλι. Το φεγγάρι  
βγήκε απ' το πέλαγο σαν Αφροδίτη·  
σκέπασε τ' άστρα του Τοξότη, τώρα πάει νά 'βρει  
την καρδιά του Σκορπιού, κι όλα τ' αλλάζει.  
Πού είν' η αλήθεια;  
Ήμουν κι εγώ στον πόλεμο τοξότης·  
το ριζικό μου, ενός ανθρώπου που ξαστόχησε.

Αηδόνι ποιητάρη,  
σαν και μια τέτοια νύχτα στ' ακροθαλάσσι του Πρωτέα  
σ' άκουσαν οι σκλάβες Σπαρτιάτισσες κι έσυραν το θρήνο,  
κι ανάμεσό τους -ποιος θα το 'λεγε- η Ελένη!  
Αυτή που κυνηγούσαμε χρόνια στο Σκάμαντρο.  
Ήταν εκεί, στα χείλια της ερήμου· την άγγιξα, μου μίλησε:  
"Δεν είν' αλήθεια, δεν είν' αλήθεια" φώναζε.  
**"Δεν μπήκα στο γαλαζόπλωρο καράβι.  
Ποτέ δεν πάτησα την αντρειωμένη Τροία".**

**Με το βαθύ στηθόδεσμο, τον ήλιο στα μαλλιά, κι αυτό το ανάστημα  
ίσκιοι και χαμόγελα παντού  
στους ώμους στους μηρούς στα γόνατα·  
ζωντανό δέρμα, και τα μάτια  
με τα μεγάλα βλέφαρα,  
ήταν εκεί, στην όχθη ενός Δέλτα. Και στην Τροία;  
Τίποτε στην Τροία - ένα είδωλο.  
Έτσι το θέλαν οι θεοί.  
Κι ο Πάρης, μ' έναν ίσκιο πλάγιαζε σα νά ήταν πλάσμα απόφιο·  
κι εμείς σφαζόμασταν για την Ελένη δέκα χρόνια.**

Μεγάλος πόνος είχε πέσει στην Ελλάδα.  
Τόσα κορμιά ριγμένα

στα σαγόνια της θάλασσας στα σαγόνια της γης·  
τόσες ψυχές  
δοσμένες στις μυλόπετρες, σαν το σιτάρι.  
Κι οι ποταμοί φουσκώναν μες στη λάσπη το αίμα  
για ένα λινό κυμάτισμα για μια νεφέλη  
μιας πεταλούδας τίναγμα το πούμπουλο ενός κύκνου  
για ένα πουκάμισο αδειανό, για μιαν Ελένη.  
Κι ο αδερφός μου; Αηδόνι αηδόνι αηδόνι,  
τ' είναι θεός; τι μη θεός; και τι τ' ανάμεσό τους;

"Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες".

Δακρυσμένο πουλί, στην Κύπρο τη θαλασσοφίλητη  
που έταξαν για να μου θυμίζει την πατρίδα,  
άραξα μοναχός μ' αυτό το παραμύθι,  
αν είναι αλήθεια πως αυτό είναι παραμύθι,  
αν είναι αλήθεια πως οι άνθρωποι δε θα ξαναπιάσουν  
τον παλιό δόλο των θεών· αν είναι αλήθεια  
πως κάποιος άλλος Τεύκρος, ύστερα από χρόνια,  
ή κάποιος Αίαντας ή Πρίαμος ή Εκάβη  
ή κάποιος άγνωστος, ανώνυμος, που ωστόσο  
είδε ένα Σκάμαντρο να ξεχειλάει κουφάρια,  
δεν το 'χει μες στη μοίρα του ν' ακούσει  
μαντατοφόρους που έρχονται να πούνε  
πως τόσος πόνος τόση ζωή  
πήγαν στην άβυσσο  
για ένα πουκάμισο αδειανό για μιαν Ελένη.

Γιώργος Σεφέρης

#### Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Γοργίας στο έργο του Έλένης έγκώμιον, ένα ρητορικό παίγνιο, απαριθμεί τέσσερις παράγοντες στους οποίους ενδεχομένως οφείλεται η φυγή της Ελένης με τον Πάρη: α) τους θεούς και την τύχη, β) τη βία, γ) τον πειστικό λόγο και δ) τον έρωτα. Και οι τέσσερις, κατά τον Γοργία, είναι ανώτεροι από την ανθρώπινη βούληση, άρα η Ελένη δεν ευθύνεται για την πράξη της.

"Η γὰρ Τύχης βουλήμασι καὶ θεῶν βουλευμασι καὶ Ἀνάγκης ψηφίσμασιν ἔπραξεν ἃ ἔπραξεν, ἢ βία ἄρπασθεῖσα, ἢ λόγοις πεισθεῖσα, ἢ ἔρωτι ἀλοῦσα. Εἰ μὲν οὖν διὰ τὸ πρῶτον, ἄξιός αἰτιᾶσθαι ὁ αἴτιος μόνος· θεοῦ γὰρ προθυμίαν ἀνθρωπίνην προμηθία ἀδύνατον κωλύειν. **Πέφυκε γὰρ οὐ τὸ κρείσσον ὑπὸ τοῦ ἥσσονος κωλύεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἥσσον ὑπὸ τοῦ κρείσσονος ἄρχεσθαι καὶ ἄγεσθαι, καὶ τὸ μὲν κρείσσον ἡγεῖσθαι, τὸ δὲ ἥσσον ἔπεσθαι. θεὸς δ' ἀνθρώπου κρείσσον καὶ βία καὶ σοφία καὶ τοῖς ἄλλοις.** Εἰ οὖν τῇ Τύχῃ καὶ τῷ θεῷ τὴν αἰτίαν ἀναθετέον, ἢ τὴν Ἑλένην τῆς δυσκλείας ἀπολυτέον.

Γοργίας, Έλένης έγκώμιον 6

#### Μετάφραση

Έκανε όσα έκανε είτε από θέλημα της Τύχης και απόφαση των θεών και της Ανάγκης προσταγή, είτε επειδή αρπάχτηκε με τη βία, είτε επειδή πείσθηκε με λόγια, είτε επειδή από τη θωριά ερωτεύτηκε. Αν λοιπόν είναι το πρώτο, πρέπει την ευθύνη να την έχει μόνο ο υπαίτιος· γιατί είναι αδύνατον η προαπόφαση του θεού να εμποδιστεί από την ανθρώπινη προνοητικότητα. Αφού από τη φύση του το ανώτερο δεν εμποδίζεται από το κατώτερο, παρά το κατώτερο κυριαρχείται και καθοδηγείται από το ανώτερο, και το ανώτερο κυβερνά ενώ το κατώτερο ακολουθεί. Αλλά ο θεός είναι ανώτερος από τον άνθρωπο και ως προς τη βία και ως προς τη σοφία και ως προς τα υπόλοιπα. Αν λοιπόν πρέπει να αποδώσουμε την ευθύνη στην Τύχη και στον θεό, την Ελένη πρέπει οπωσδήποτε να την απαλλάξουμε από την καταισχύνη.

Μετάφραση: Π. Καλλιγιάς